

A jövő
megjósolásnak
leghatékonyabb
módja, ha
nekiállunk
megalkotni.

(Peter Drucker)

A Keleti Partnerség

A lengyel « nagyhatalmi politika » vagy az EU Szomszédság-politika kudarcának az eredménye?

Dr Törke András István Ph.D

III. évfolyam 4. szám

2011.
november 30.

TARTALOM

Bevezetés.....1

I. A Keleti
Partnerség
európai
dimenziója.....2

II. Tagállami
dimenziók.....7

III. Nemzetközi
dimenziók10

Konklúzió.....15

Az eddig
megjelent EuVI
Elemzések
listája,
impresszum
.....16-17

Az elemzés - melynek célja az Európai Unió belüli viták és a nemzetközi reakciók felvázolása - nem tartalmazza az egyes régiók részletes bemutatását és a legaktuálisabb kérdéseket, vagy csak kivételes esetekben tesz rájuk utalást. Utóbbiak elemzésként megrendelhetők az Europa Varietas Intézettől az info@europavarietas.org címen.

Bevezetés

A Keleti Partnerség¹ (KP) kezdetei hivatalosan 2008 májusára datálódnak, amikor a svéd és a lengyel fél az erről szóló javaslatát betervezte Brüsszelben.² A KP hatálya Ukrajnára és Fehéroroszországra (csak technikai és szakértői szinten), valamint Moldáviára, Grúziára, Örményországra és Azerbajdzsánra terjed ki.

A lengyelek lényegében már 2003-ban szorgalmaztak egy hasonló rendszert. A csehek 2007-ben levezényelték az előkészítő munkálatokat, így végül is a cseh elnökség egyetlen eredményeként

jöhetett létre a Keleti Partnerség, hivatalosan 2009 május 7-én Prágában, EU programként, az ún. prágai folyamat keretében.³

Már a program elindításának első perceiben felmerült, kérdéses, hogy a KP területe mennyire átgondolt. Számba vették-e biztonsági kockázatait, és főleg mennyire valóban európai - és nem amerikai - célokat szolgál.

Külön « szerencse-e », jó « előjel-e », ha az oroszokkal feszült viszonyt ápoló Svédország (és Lengyelország) akar e téren áttörést kiprovokálni EU-szinten, főként úgy, hogy egyes országok már kinyilvánították, hogy a KP-től - ha lehet már középtávon - az EU-csatlakozást várják, miközben az EU tagállamainak többsége éppen ellenkezőleg, az európai támogatással felpörgetni kívánt gazdasági eredményektől azt várja ezen országokban, hogy mintegy „elvegye az integrációs kedvet.”⁴

¹ francia rövidítése : PO – Partenariat oriental , angol rövidítése : EP – Eastern Partnership

² Andrei Fediachine, „Le Partenariat oriental“, *RIA Novosti*, 2008.12.08, <http://fr.rian.ru/>

³ Antoine Idier “David Cadier : le Partenariat oriental pour « promouvoir les droits de l’homme et l’économie de marché »“, *Radio Praha*, 2005.05.11. <http://www.radio.cz>

⁴ A probléma az afrikai országok esetében még élesebben kirajzolódik : mihamarabb egy ország gazdasága jobban fejlődésnek indul, az emigráció a fejlett Nyugat felé annál szignifikánsabb...

I. A Keleti Partnerség európai dimenziója

A Keleti Partnerség eszközei és céljai

A Keleti Partnerség eszközei jelentősen különböznek a Mediterrán Unió (MU) eszközeitől. Ennek a tervnek ugyanis nem lett saját titkársága : Az Európai Bizottság kezeli egy főosztályon keresztül, speciális koordinátor kinevezésével.

Ugyan a terv az Európai Szomszédsságpolitikára (PEV) épül rá, azt mégis jelentősen meghaladná : megőrizi a PEV alapelvét, azaz az országok közötti differenciálást, de annál jóval mélyebb kapcsolatokat építene ki.

A KP 5 legfontosabb területe:⁵

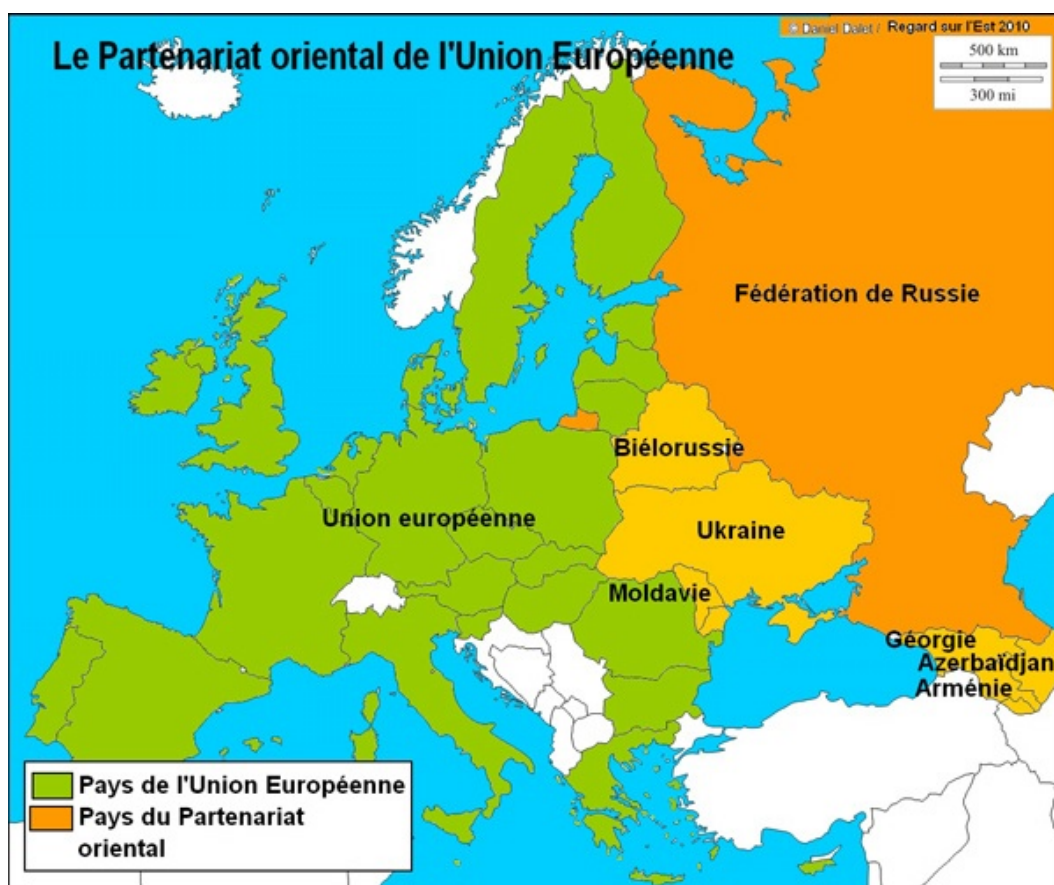
- > Politikai és biztonsági kérdések, (demokrácia, emberi jogok) – PEV-ből
- > kül- és biztonságpolitika
- > határkérdések

> az integrációt elmélyítő gazdasági és pénzügyi lépések – melyeket már a PEV keretében elindítottak

> környezeti és szociális kérdések, az ONG/NGO-k közötti együtt-működés elősegítése a kutatás és képzés területén.

A svéd-lengyel terv lényege tehát a bilaterális együttműködés elmélyítése azon államokkal, melyekre az EU-integráció mélyebb hatást fejt ki, mint például Ukrajna, másrésről pedig a multilaterális együttműködéseket favorizálja - a korábbi regionális projektek kiegészítőjeként - mint a « *Feketi tengeri együttműködést* » és az Észak-Európát érintő ún. *Septentrionalt*.⁶

A projekt deklarált céljai a szabad közlekedést biztosító vízumról való tárgyalások, szabadkereskedelmi térség létrehozása a szolgáltatásokat és az agrártermékeket illetően, valamint stra-

⁵ „Le sommet du partenariat oriental pour un renforcement des liens entre l'UE et l'est de l'Europe et le Caucase du Sud“, *European Union @ United Nation*, 2009.05.06., http://www.europa-eu-un.org/articles/fr/article_8694_fr.htm

⁶ Isabelle Pinsauti, „Le partenariat oriental : quels contours ?“, *Nouvelle Europe*, <http://www.nouvelle-europe.eu/>, 2009.02.09.

tégiai partnerség létrehozása mind az öt állammal. Magyarra fordítva : a vízum-kényszer eltörlésén túl a római szerződésből eredő 4 szabadságból kettőt « lebütítva » biztosítanának e térségnek is, mely a lengyel /mező/gazdaság számára (is) új piaci lehetőségeket jelenthet, valamint közös energetikai zónát hozna létre.⁷

Kezdetben az érintett 6 állam számára a 2010-13-as periódusban az Európai Bizottság a Keleti Partnerség 250 millió eurós keretén kívül még 350 millió eurót szánt. Mindenesetre 2008 decemberében az EB elfogadta a KP javasolt vízum-programját és 600 millió euróval toldotta meg a 2013-ig tartó EU-költségvetési program keretét a KP számára. A keleti tagállamok nagyobb aktivitására, valamint az EBRD és az Európai Beruházási Bank részvételére is számítanak.⁸

A KP költségvetési forrásai a 2010-13-as periódus emelkedési tendenciái ellenére meglehetősen gyengék. Azerbajdzsán például 600 millió eurót kap, míg Lengyelország az EU-ban kohéziós és KAP forrásokból 2009-ben 12 milliárd euró forráshoz jutott. Lélekszámra bontva 2011-13 között az EU minden ukránnak 3,35 eurót, minden fehérorosznak 2,74 eurót, minden azerbajdzsánnak 4,82 eurót folyósított. Ez a 3 állam adja a 6 KP partnerállam lakosságának 85%-át. (Grúzok : 13,66 euró ; örmények : 16,29 ; moldávok: 25,36.)

Ez lényegében azt jelenti, hogy a gazdasági válság hatásai „rövidre zárták” a KP törekvéseit is, legalábbis ezekkel a pénzügyi keretekkel lényegében nem tekinthető „komoly” programnak.⁹

Szembenállás a MU-val és a PEV-vel

A terv szélesebb fogadtatása az EU egésze részéről vegyesnek volt mondható : a déli partnerség (Mediterrán Unió) hívei nem voltak elragadtatva, de nyilvánvalóan nem mondhattak nyíltan nemet, hiszen nekik is szükségük van az « észak-keletiek » támogatására. A franciák, olaszok és spanyolok a Mediterrán Unió (UPM) programját „veszélyeztető”, „konkuráló” kezdeményezéseket, mint a Keleti Partnerség, vagy a Duna Stratégia, gyanakodva figyelik.

Ha a térképre tekintünk azonnal kiderül, hogy az UMP nem feltétlenül (csak) konkurens, de *de facto* hasznos kiegészítője is lehet(ne) a KP-nak. Nagyvonalakban és némi túlzással kijelenthető, hogy az EU közvetlen déli és dél-keleti szomszédságát az UMP, a keleti szomszédságot pedig (Oroszország mellőzésével!) a KP kezeli.

Mindezek egyrészt az UMP túlzott, kontraproduktív heterogenitása miatt, másrészt a „többsebességű” KP partnerállamok miatt sem tekinthetők stabil, működőképes, problémamegoldó multilaterális fórumoknak.

A cseh elnökség előtt, 2008 október 31-én a Sarkozy-Topolának paktum a lengyelek és németek megkerülésével a nem túl erős (és befolyásolhatónak vélt) csehekre bízta volna a keleti politika (kelet-európai térség és külkapcsolatai, tehát az intézményesítendő KP kérdéseit is) irányítását.

A 2008 őszen feltűnt ún. „kelet-európai partnerség” programról van szó, lengyel-svéd alapokkal, melyhez a csehek is csatlakoztak. Ahhoz, hogy ez a kezdeményezés beinduljon, az EU-27-ek egyhan-

⁷ „Relations avec les pays d'Europe orientale“, *Site de la Commission européenne*, 2009.05.08. http://ec.europa.eu/news/external_relations/090508_fr.htm

⁸ Dana Jurgelevica, „Partenariat oriental : entre perdants et gagnants“, *Nouvelle Europe*, 2009.02.10, <http://www.nouvelle-europe.eu/node/599>

⁹ A 2014-2020-as költségvetési periódusra a KP kapcsán sajnos semmilyen konkrét terv vagy állásfoglalás nem létezett az elemzés megírásakor.

gú támogatása kellett volna, amelynek megszerzésében Franciaország hathatós segítséget ígért. A franciák azt is feltételül szabták, hogy a cseh elnökség alatt a támogatásért cserébe ne haljon el a Mediterrán Unió. Mindebből végül nem lett semmi, mert a csehek kiszivárogtatták a paktumot. Ennek ellenére a prágai folyamattal a KP *de iure* is hivatalossá vált.

A Keleti Partnerség lett a lengyel elnökség egyik prioritása is 2011-re és más kelet-európai államok is támogatják (ill. támogatták) a tervet a déli partnerséggel szemben. Az a tényező is jelentős hatást gyakorol a projektre, hogy a déliek lényegében « einstandolták » az EU Szomszédság-politika 2007-13 költségvetési periódusa keretének - azaz 12 milliárd eurónak - a kétharmadát, az észak-afrikai országok számára.

Ferrero Waldner akkori osztrák EU külkapcsolatokért felelős biztos (2004-2009) a Keleti Partnerséget az Európai Szomszédság-politika keretein belül kezelte volna, annak némi megerősítésével az energetika, a közlekedési hálózatok és az illegális migráció irányába. Azt sem tartotta túl szerencsésnek, hogy a KP-nek nem lesz része a « török-orosz tengely », azaz a fekete-tengeri együttműködés. Még ha ezek ki is egészítik egymást, így túl sok önálló blokk kezd létrejönni.

A partnerség viszont több ország esetében is előre vetítené a csatlakozás esélyét, mint például Ukrajna esetében.

E téren a svédek és a lengyelek rendszeres összetűzésbe keveredtek a külügyi biztossal aki ellenezte ezen törekvéseket, noha tudjuk, hogy az osztrákoknak legújabbban egyik legfontosabb befektetési helyszíne Kazahsztán, mely országra (még) nem terjed ki a Keleti Partnerség hatásköre.

A svédek és a lengyelek azért is támadták, támadják a PEV-et, mert nem tesz semmi

különbséget a déli és keleti országok között. Szerintük ez nem segíti a határellenőrzés akadálytalan biztosítását, mint például ez az orosz-ukrán viszonylatban bebizonyosodott, az illegális migráció területén is.

Az EU szívesen venné, ha ezek az államok ugyanolyan « szűrő-szerepet » látnának el kelet felé - saját határaik megerősítésével, menekülttáborok kezelésével, szigorúbb bevándorlási politikával, - mint amilyenre az észak-afrikai államokat anyagi támogatások fejében lényegében már sikerült rávenni.

A kezdeményezők arra is utalnak, hogy a PEV egyáltalán (értsd. : tudatosan) nem számol ezen államok EU-csatlakozási szándékával. A PEV éppen azért jött létre, hogy az EU bővítési politikája és a kül- és biztonságpolitika (cfsp) közötti mezsgyén létrehozzon egy « elsődleges befolyási övezetet », melyet nem fenyeget a bővítés « veszélye » de az EU mégis kvázi « birodalmi területként », befolyási övezetként kezelheti.

A projekt azonban haldoklik, Irak és Grúzia esete is bemutatta, hogy az EU regionális hatalomként a PEV által kijelölt szférában is jobb esetben második, rosszabb esetben harmadik vagy még rosszabb helyre szorul vissza – az Amerikai Egyesült Államok mögött.

A Keleti Partnerség, mint a Bizottság-EKSZ versenyfutás eszköze és az Ashton-Füle tengely

Mint fentebb láthattuk tehát komoly nézeteltérések alakultak ki kezdetben az Európai Bizottság által vitt és favorizált PEV (*Európai Szomszédság-politika*) és az Európai Unió Tanácsa által kezelt *Keleti Partnerség* között.

A Bizottság a PEV létrehozásával eleve a kétoldalú államközi kapcsolatok „mérés-kelésére” törekedett az EU-harmadik ország kapcsolatok javára. Az, hogy végül

a KP a PEV részévé vált, a Bizottság részsikerének könyvelhető el.

Barroso bizottsági elnök a részeredmények ellenére nem adta fel tervét, és az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ, 2009) létrehozása is új erőviszonyokat teremtett. Stefan Füle bővítési és szomszédság-politikai biztos kinevezése jelezte, hogy az EB e területeken kompetenciákra tart igényt, miközben a PEV a DG RELEX-nél (Külkapcsolati DG) maradt és Catherine Ashton felügyelete alá került.¹⁰

2010. július 26. lényegében a Bizottság győzelmét hozta, hiszen írásba foglalták, hogy az Európai Külügyi Szolgálat az Európai Szomszédság-politika (és ezen belül a Keleti Partnerség) terén csak asszisztál és „nem zavarhatja a Bizottság köreit”.

Az EKSZ ugyanakkor megkapta az *Európai Partnerség és Szomszédság-politika Eszközé-t* (angol: IEVP, francia: ENPI), mely lényegében a PEV pénzügyi szárnyát jelenti. Tehát az EKSZ megszerezte lényegében az EU külpolitikai büdzséjének kezelését.

Az IEVP/ENPI 1,6 milliárd euróval rendelkezett 2010-ben, és 2 milliárdra tarthat igényt 2013-ra. Más források 57,9%-os keretemelésről szólnak, szemben az UMED-keretek 12,9% emelésével. 2011 őszére elmondható volt, hogy az új tandem, az « Ashton-Füle tengely » a körülményekhez képest jól működik, jól egyeztetik a feladatokat.

2011. március 31-én Füle vezetésével a Bizottság elindította a KP finanszírozásának egyik legjelentősebb programját az *East Invest Programot*, mely 85 társult partnerrel 8,75 millió euró értékben nyújt támogatást a KP kis- és középvállalkozásainak (francia: PME, magyar: KKV). Az EU és az adott országok privát

és állami intézményei közti kapcsolatokat kiépítésének célja:¹¹

- a párbeszéd megindítása a privát és az állami szektor között, a privát szektornak nyújtott tanács-adás a döntéshozatal területén,
- az európai bevált módszerek átadása az EU-s és a KP államai vállalkozásainak, köztük partnerségek létrehozásával,
- a kis- és középvállalkozásoknak segítséget nyújtó szervezetek megerősítése.

Mi tehát az új rendszer lényege?

Olyan szisztéma jött létre, melyben két intézményrendszer (Bizottság: Füle - PEV - KP : a hatáskörökkel, contra Tanács - Ashton - EKSZ: a büdzsével) viszi párhuzamosan a feladatokat, egymást átfedő hatáskörökkel.

Ez így ideig-óráig működhet, de egyrészt a partnerállamok felé gyengíti az Európai Uniót (előbbieket ugyanis nem értik a kettős rendszer lényegét és hatásköri mechanizmusait) másrészt az eddigi tapasztalatok azt mutatják a Bizottság/Tanács viszonylatban, hogy hosszabb távon a két szerv adott helyen inkább egymás riválisaként, az EU külpolitikáját gyengítve fog megjelenni.

További konkurens: a Fekete-tengeri Együttműködés és a Keleti Partnerség átfedései

A fenti probléma- és konfliktushalmazok bemutatásával azonban még korántsem merítettük ki a Keleti Partnerség problematikus területeinek és konkurens szervezeteinek bemutatását. Mindehhez úgy kapcsolódik a Fekete-tengeri együttműködés (FTE, 2007-, hivatalosan: 2008.02.14 Kijev), hogy az lényegében egy párhuzamosan futó kezdeményezés az EU (eurázsiai, közel-keleti) keleti-

¹⁰ „Partenariat oriental: l'UE veut passer à la vitesse supérieure“, *RIA Novosti*, 2011.03.04.

¹¹ „Lancement du programme East-Invest en faveur des pays du partenariat oriental à Bruxelles“, *Secteurpublic.fr*, 2011.04.01, <http://www.secteurpublic.fr/>

kapcsolatainak kezelésére, mely szintén a PEV hanyatlása miatt virágozhatott fel. Főként francia és görög álláspontok szerint a KP és az FTE lényegében egymást konkurálja és a háttérben lengyel-román-bolgár-görög célok és érdekek feszülnek egymásnak.¹²

Ez annál is inkább igaz lehet, mert a tagok között is komoly átfedések vannak. Az FTE tagjai : Örményország, Azerbajdzsán, Grúzia, Moldávia, Ukrajna (eddig a KP tagjainak is számító országok) de ennek a „klubnak” Oroszország és Törökország is tagja (de Fehéroroszország nem).

A témák is hasonlóak, az FTE részéről : demokrácia és emberi jogok, határellenőrzés, jegelt konfliktusok kezelése, energia-, közlekedés-, környezet-, oktatás-, kutatási és fejlesztéspolitika. Románia a Szektoriális Partnerségek programot 2009-2010 között dolgozta ki a Bizottsággal egyeztetve és az 2010. március 16. után indult meg.

A Program végrehajtása jelenleg a DG RELEX és a DG Környezetpolitika kezében van. Saját forrásait a tagállamoktól származó bevételek és nemzetközi pénzügyi intézmények forrásai jelentik.

Lényegében teljes pénzkidobás két párhuzamos rendszert finanszírozni. A gazdasági racionalitással ellentétes politikai okai vannak annak, hogy Oroszországot (a lengyelek ellenzik) és Törökországot (a franciák és görögök ezzel is „kárpótolnák”, csak EU-tag ne legyen) is bevonják-e az adott együttműködési körbe vagy nem.

Ha emlékeztetünk a PEV-re, az oroszországi speciális partnerségre, a *Septentrionalra* (finn kezdeményezés 1997, Oroszország, Németország, Balti államok) és említsük meg a franciák Fekete-

tengeri Unió tervét is, akkor itt ismét utalni kell arra, hogy nemcsak az orosz partner szemléli teljesen értetlenül az Európai Uniót az együttműködési formák rákos burjánzása miatt és tartja teljesen komolytalannak ezeket a törekvéseket...

Ráadásul megemlíthetjük, kvázi mindegyik elképzelésnek gondot jelent az adott éves forrásainak előteremtése. Ez a tény pedig az afrikai regionális együttműködések « színvonalához » közelíti az uniót.

¹² La Synergie de la Mer noire Id. „La politique européenne de voisinage (rapport d'étape)“, *Sénat français*, <http://www.senat.fr/rap/r07-451/r07-4517.html> (letöltve : 2010.07.20.)

II. Tagállami dimenziók: A lengyel és a magyar példa

A lengyelek önállóan akarják kiaknázni a Keleti Partnerség nyújtotta lehetőségeket

A lengyelek fokozatosan (lényegében már 8-10 éve) az EU keleti kapcsolatainak irányítójává készülnek előlépni és a kormányváltást (Tusk miniszterelnöksége), majd a 2010-es elnökválasztást követő fordulat, és ennek következménye a weimariak lengyel részről történő reaktíválása a lengyel célokhoz viszonylagos német és francia támogatást is biztosított.¹³

A lengyelek szerint könnyebbség lenne az EU számára, ha a KP államait együttműködő csoportként kezelhetné, melyek együttműködnek és közös, akár multilaterális reformokat hajtanak végre. Lengyelországnak különösen érdekében állt a keleti szomszédai felé való nyitás, barátkozás, különösen abban a kialakult helyzetben, amikor az Egyesült Államok részéről a rakétapajzsról való lemondás miatt a lengyelek ismét jobban fenyegetve érzik magukat.

Másrészt az ország egyre jobban aggódik a **migrációs problémák** miatt, valamint komoly új piaci lehetőségeket is lát a térségben. Úgy tűnik **Lengyelország középhatalmi státuszát felhasználva a Keleti Partnerség élére szeretne állni**, és döntő tényezővé akar válni az EU keleti, kelet-európai politikáját illetően: lega-lábbis igen aktív diplomáciai tevékenységet folytat e téren, a kezdeményezéseket a saját kezében igyekszik tartani.

Éppen ezért a **svédekkel való együttműködés** sem véletlen: a nyitás lengyel részről azon a stratégián alapszik, hogy a Keleti Partnerség projekt véghezviteléhez

Lengyelország egymaga nem elegendő, szüksége van egy « régi » uniós tag támogatására, mely a professzionalizmus, az apparátus és a végrehajtás területén tud segédkezet nyújtani. **A két partner aztán hatékonyan bővítette a kört Finnország, Dánia, a balti államok és a Cseh Köztársaság felé.**

Így a Kaczynsky fivérek utáni új lengyel külpolitika (egyik) kulcseleme a Keleti Partnerség intézménye lett. A lengyel elnökség a Keleti Partnerséget prioritásként kezelte és az volt a célja, hogy részben erre támaszkodva, részben pedig európai érintkezési pontok kiépítésével elkerülhetővé tegye a korábbi orosz gázválságokhoz hasonló helyzeteket.

A diplomáciai offenzíva legfontosabb lépései a következők: 2010. március 23-án Tusk miniszterelnök Örményországban képviselte a Keleti Partnerséget, miközben Varsó és Jereván bilaterális kapcsolatait erősítette szorosabb gazdasági együttműködést és kölcsönös beruházásokat helyezve kilátásba, főként a vegyipar és az energetikai ipar célterületein. Lengyelország a nukleáris energia békés célú felhasználása tekintetében is számít az örmény szaktudásra.

2010 március 24-én Lengyelország a Keleti Partnerség jegyében 15 millió dolláros kölcsönt folyósított Moldáviának, hogy segítse a gazdasági helyzet stabilizálását.

2011 második felében a lengyel EU-elnökség a Keleti Partnerség terén **szabadkereskedelmi övezet** kialakítására törekedett, melyben az európai értékek és szabályok érvényesülnének.¹⁴ Ennek kapcsán a jövőre nézve Magyarországnak át kéne gondolnia, hogy az eddigi erős nyugati verseny mellé mennyire éri meg beengendi a keleti – mondjuk – agrár-

¹³ „UE Partenariat Oriental : quelles perspectives ?“, *Toute l'Europe*, 2009.12.15., <http://www.touteleurope.eu/>

¹⁴ „Les ambitions polonaises pour 2011“, *Dziennik Gazeta Prawna*, 2009.09.23., <http://www.presseurop.eu/fr/content/news-brief-cover/102151-les-ambitions-polonaises-pour-2011>

termékeket, melyek az erős EU-államokban is konkurenciát teremthetnek, hát még az újonnan csatlakozott keleti határvidéken.

Mindenesetre Lengyelország több millió új fogyasztóra számít e lépéssel, mellyel a lengyel ipar- és agrártermékek piacát bővíthetné... A lengyel lépések egyben konkurenciát jelentenek a Balkán integrációjának, a szabadkereskedelmi övezettel a gazdasági integráció a KP államaival akár még magasabb szintet is elérhet, mint a Balkánon. A lengyelek mindenestre az EU által már „leírt” fehérórosz kapcsolatokról sem mondanak le.

A lengyel EU-elnökség elért eredményei a Keleti Partnerség tekintetében a következők: megtartották ugyan a 2011 szeptember 29-30-ai csúcsot a KP megújításáról,¹⁵ melyet májusról, a magyar elnökség időszakából tettek át erre az őszi időpontra, a csúcs eredménye azonban komplett bukásnak fogható fel.

A tárgyalások a szabadkereskedelmi térség hosszabb távú kialakításáról szölgáltak, de az EU tagállamoknak már abban a kérdésben sem sikerült közös nevezőre jutni, hogy aláírják-e vagy sem az Ukrajna és Fehéróroszország kapcsán megfogalmazott, az emberi jogok sérelmére felhívó deklarációkat.

Ráadásul Fehéróroszország részt sem vett a csúcson, Lengyelország pedig annak ellenére erőltette a további közeledést Ukrajnával, hogy az EU a Timosenkó ügyben hozott ítéletet – alighanem egyébként részben tévesen, mert Timosenkó ugyanúgy folytatta a klienspolitikát, mint elődei¹⁶ – kizárólag politikai boszorkányüldözésnek titulálta.¹⁷

Magyarország és a Keleti Partnerség : aki sokat markol... semmit sem fog?

A keleti szomszédságpolitika területén a FIDESZ-KDNP már 2010-es hatalomra kerülése előtt kijelentette, arra törekednek, hogy az Európai Unió keleti szomszédsági politikája (azon belül is elsősorban Ukrajna és Moldova ügye) elváljon a délitől, mert az előbbi európai államokat érint, míg az utóbbi nem.

Véleményük szerintük nem indokolt ezeket az országokat Tunéziával és Marokkóval egy kalap alá venni, a déli partnerségi programnak ennek ellenére mégis sokkal nagyobb a költségvetési mozgástere.

Ugyanakkor kérdéses volt, hogy a magának középhatalmi szerepet kívívni kívánó, a Keleti Partnerséget kvázi saját privilégiumának tekintő Lengyelország mekkora mozgásteret fog hagyni az új magyar kormánynak, mely korábban nyíltan kritizálta Oroszországot a grúz kérdés kapcsán, illetve a Kaczynsky fivéreket tekintette szövetségeseinek.

Magyarország – kulisszák mögötti uniós vélemények szerint – elsődlegesen a Balkánra koncentrál, miközben lényegében ott is kicsúszott az irányítás a kezei közül, és kissé megkésve - és talán túl sokat markolva - próbál meg felzárkózni a Keleti Partnerség céljaihoz.

2010. március 2-án Olivier Chastel belga államtitkár révén a magyar EU-elnökséget közvetlenül megelőző, 2010 júliusától induló belga EU-elnökség a Keleti Partnerség folytatása mellett is elkötelezte magát, noha ez nem tartozott a legfontosabb prioritásai közé.¹⁸ A belgák e tekintetben a liberalizációra és a vízumkönnyítésekre helyezték a hangsúlyt.

¹⁵ „Au programme, la refonte du Partenariat oriental”, *Welcome Europe*, 2011.09.29., <http://fr.welcomeurope.com/>

¹⁶ A szerzőnek a helyi vállalkozókkal készített interjúi Ukrajnában (Kárpátalján) 2011 júniusában.

¹⁷ „Présidence polonaise du Conseil : un bilan respectable”, *Toute l'Europe*, 2011.12.13. <http://www.touteleurope.eu>

¹⁸ „Olivier Chastel réaffirme la position de la Belgique à propos du partenariat oriental – Budapest”, 2010.03.02., <http://chastel.belgium.be/fr/olivier-chastel-r%C3%A9affirme-la-position-de-la-belgique-%C3%A0-propos-du-partenariat-oriental-budapest>

A magyar elnökségre való felkészülés kapcsán 2010 végére kétféle vélemény alakult ki Brüsszelben. Egyrészt tudatosult, hogy az elnökség egyik fontos feladata a 2011. május 26-ra tervezett rendkívüli KP csúcs. De lényegében nem, vagy alig rendelkeztek arról információval, hogy Magyarország konkrétan mit tervez a csúcsra, mely végül is elmaradt.¹⁹

Más vélemények szerint az EU soros elnöksége szerepe a KP-ben és annak pénzügyi vonatkozásaiban lényegében ignorálható, mert az EU Tanácsa és a Külügyminiszterek Tanácsának szava a döntő.

Lengyelország erősödött, és a felújított weimari tengelynek köszönhetően egyeztetési politikáját (ld. 2010 júniusi események) és közvetlen partnerének tudhatja e kérdésben – a Berlinnel és Párizssal való különböző elvi ellentétek ellenére – a francia-német motor támogatását.

Így francia szemszögből már-már olyan kép alakult ki az aktív lengyel és a « lagymatagnak » titulált magyar diplomáciának köszönhetően, hogy lényegében Lengyelország a „KP élharcosa” szervezi a 2011 májusi csúcsot, melyhez a magyar elnökség csupán „asszisztál”.²⁰

A KP csúcsot tehát eredetileg 2011. május 27-én tartották volna Budapesten, egyidőben az OECD csúccsal (május 23-27) és a G8 csúccsal (május 26-27 Deauville). A tervezésnél ezeket a szerencsétlen időpont-egyezéseket lehetett volna előre látni és más időpontot kijelölni.

Már 2010 őszén nyilvánvaló volt az, hogy a francia diplomácia mindent megtesz a G8 sikeréért és komoly erőfeszítéseket tesz azért, hogy az Európát (és a franciákat) köztudottan nem kedvelő Obama számára a lehető legoptimálisabb körülményeket biztosítsa.

Várható volt az is, hogy a deauville-i egyeztetés eredménye az amerikai és az orosz elnök között nagyban befolyásolja, befolyásolhatja Obama lengyelországi útjának tematikáját és lényegében ezen múlik az is, hogy a NATO-Oroszország Tanács június 9-ei ülésén lehet-e konstruktív megbeszélést folytatni a felek között.

Így érthető, hogy a programhalmozódás miatt az egész csúcsot el kellett halasztani, mely lépést aligha sorolhatjuk a magyar elnökség érdemei közé – legfeljebb utólag, tudva azt, hogy a szeptemberi csúcs lényegében kudarcba fulladt.

A legfurcsább talán mégis az, hogy a felek egyike sem volt tisztában a halasztás elhatározásának körülményeiről: Nyugat-európai (főként francia) véleményekből leginkább úgy tűnt - vagy úgy akarták láttatni - hogy valamiféle lengyel-magyar „paktumra” gyanakodtak a halasztás hátterében. A lengyelek szerint pedig a halasztás oka a magyar-lengyel egyeztetés a háttérben Van Rompuy-vel...

Túl nagy jelentőséget az ügynek nem kell tulajdonítani, emlékezhetünk arra, hogy például a Mediterrán Unió 2010. június 7-re tervezett csúcsát végül 2010 novemberében tartották meg. Valamint, hogy nem túl kedvező légkör alakult ki a csúcs előtt azzal sem, hogy Fehéroroszország tagságát 2011 február 12-én függesztették fel az EURONEST-ben (ez a Keleti Partnerség keretében létrehozott multilaterális parlamenti közgyűlés).

További fontos körülmény, hogy 2011 első felére igen feszültté vált a lengyel-litván viszony. Litvániában 250.000 lengyel él, a lakosság 6,7%-át alkotva, az ország legfontosabb kisebbségeként. Lengyelország elégtelennek érezte a

¹⁹ A témáról magyar szemszögből bővebben : Rácz András : « Túl a csúcson. A Keleti Partnerség elhalasztott csúcstalálkozója », MKI-elemzések, 2011/07, <http://www.kulugyiintezet.hu/pub/displ.asp?id=IAXHCS>; és Csejtei István, „A Keleti Partnerség : a magyar uniós elnökség egyik prioritása”, *Külügy Szemle*, 2010/1., pp. 18-38.

²⁰ Joanna Sopinska, „Relancer le Partenariat oriental”, *Europolitique*, 2011.01.17, <http://www.europolitique.info/>

litván részről tett vállalások teljesítését a lengyel nyelvű oktatási órák biztosítása területén az iskolákban.

Itt jegyezzük meg, a lengyel elnökség alatt ugyanakkor furcsállható volt, hogy a Keleti Partnerség konferenciáival kapcsolatban a magyar félről sem a hivatalos honlapokon sem az összefoglalókban, sem az EU hivatalos kiadványaiban (sajtóanyag, *Joint Declaration*) semmilyen említés nem történt, miközben lényegében a tavasszal elhalasztott csúcs „fejében” Magyarország az esemény(ek) társszervezője és a KP területén fontos szerepet kívánna betölteni. Magyarország így uniós szemszögből a KP területén már-már teljesen „láthatatlan.”²¹

III. A Keleti Partnerség nemzetközi dimenziói

A fehérorosz probléma

A Keleti Partnerség intézményi problémáin és hatáskörein kívül alighanem a fehéroroszországi kérdés az, melyben a partnerség ötlete erősen megosztja az EU politikáját. Ez az állam – úgy mond – a jogállam csődjé, az EU tehát hagyományos alapokon (emberi jogok, demokrácia) az együttműködést és a párbeszédet a minimálisra csökkentette, hogy ezzel is csökkentse a rezsim legitimitását. Véleményünk szerint egyébként helytelenül, mint ezt teszi pl. bizonyos afrikai államok esetében is, érdekeivel ellenkezőleg, miközben a bilaterális alapú « háttérüzletek » természetesen megmaradnak.

A partnerség viszont kezdetben úgy tűnt, pont ezt a logikát rúgja fel, mint ahogy az UMED esetében is *de facto* így járnak el. Azaz erősítenék a fehérorosz kapcsolatokat a deficitök ellenére is. Ezt a fehérorosz ellenzék üdvözölte is, remélve, hogy ezáltal a blokkolt párbeszéd újra indul. Ez pedig közvetett úton előbb-utóbb mégis csak Fehéroroszország demokratizálódásához vezet(het)ne.²²

A svéd-lengyel tervek egyébként egy « Visegrád II. »-t is tartalmaznak, a magyar vezetéssel létrejött V4 mintát tartva követendő példának: E csoportot Ukrajna, Moldávia és Fehéroroszország alkotná. Kérdéses, hogy egy kívülről létrehozott csoport, egymástól méretben jelentősen eltérő országokkal mennyire lehet működőképes. Mint ahogy a V4-ek közt is probléma a « túlsúlyos » Lengyelország.

²¹ Lényegesebb események a KP területén 2011 második felében : Eastern Partnership Conference 2011. július 4-7 : <http://www.eap-mobility.pl/en/programme> (magyar előadó : Rozsa Hoffman, Minister of State for Education, Hungary); Eastern Partnership Summit, 2011. szeptember 29-30 : <http://pl2011.eu/en/content/eastern-partnership-summit-warsaw>

²² Marguerite Romosan, „Le Partenariat oriental vu depuis Minsk : interview d’Alexandre Milinkevitch”, *Nouvelle Europe*, 2009.02.12.

2010 januártól a lengyel kapcsolatok Fehéroroszországgal igencsak feszültté váltak. A két ország már-már megszakította a diplomáciai kapcsolatokat és a lengyelek európai szankciókat helyeztek kilátásba.

Ugyanakkor óvatosan kell az ilyen esetekben eljárniuk a 4%-os lengyel kisebbség (400.000 fő) miatt, melyek szervezetei ellen Fehéroroszország 2010 február óta intenzív hajtóvadást indított.²³ Catherine Ashton is az emberi jogokra hivatkozva vádolta meg Lukasenkót azzal, hogy szembe megy a Keleti Partnerség intézményével.²⁴

Ugyanakkor a lengyelek helyesen mérik fel azt is, hogy a fehérorosz ellenzéki erők egyre inkább szervezetté válnak és keresik a kapcsolatokat egy később lehetséges hatalomváltás esetére. A térségért való versenyfutásnak azonban nemcsak EU-orosz dimenziói vannak. 2010. március 24-én Kína 1 milliárd dollár kedvezményes kamatozású hitelt ajánlott fel Fehéroroszországnak, hogy cserébe nagyobb számban jelenhessenek meg kínai cégek az országban. Fehéroroszország és Venezuela kapcsolatai is jelentősnek mondhatóak.

Felerősödő, majd elhalkuló ukrán tervek

Lengyelország a Keleti Partnerséget favorizálva lényegében az ukrán EU-csatlakozást igyekszik (igyekezett) előkészíteni, mégha Ukrajna kapcsán a KP stratégia gyanúsán „csendes” és nem bocsátkozik részletekbe.

Nyugat-európai vélemények szerint ez egyfajta álca, amelyet a kelet-európaiak találtak ki a jelenleg népszerűtlen bővítési politika színpad mögötti folytatására. Ezt a gondolatsort továbbvive Magyarország és a szlovénok egy része a horvát

csatlakozást, a magyarok és osztrákok együtt pedig a szerb csatlakozást favorizálják.

A lengyel viselkedésben mindenesetre az a fajta politika folytatása ismerhető fel, melyet Németország folytatott a lengyel csatlakozás érdekében 2004 előtt. Ez egyben azt is jelenti, hogy a törekvések kvázi gyengítik például Franciaországot, mivel a KP álcája mögött olyan államok „bezsuppolásán” fáradoznak, melyek hagyományosan nem, vagy alig tartoznak a francia érdekszférába.

Lengyelország úgy próbálja meg az ukrán (és a török) csatlakozást elősegíteni, hogy közben a Mediterrán Unió élharcosaként is szeretné eladni magát, egyrészt megszerezve az utóbbit favorizáló államok támogatását. Másrészt olyan politikára törekedve, mely az EU egész szomszédságát egy külön stratégiai övezetként („gyűrűként”) fogná fel. Más kérdés, hogy erre már elvileg ott van – lenne – a PEV, annak jóval *softabb* eszközeivel és kimondva-kimondatlanul csatlakozás-ellenes „preventív” politikai célokkal.

A lengyelek ügyesen és taktikusan lépnek és haladnak előre az összes olyan stratégiai helyen, mely a KP-t elősegíti, mint például az Európai Parlament bizottságai:²⁵ 2004-2007 között is lengyel vezette az EU-Ukrajna és EU-Fehéroroszország Bizottságokat (Marek Siwiec és Bogdan Klich), mint ahogy 2011-ben is (Pawel Kowal és Jacek Protasiewicz).

Munkásságuk eredménye ugyanakkor eléggé hullámzó. Eleve lengyel kérés volt, hogy a korábban egy kalap alá vett és egy bizottságot alkotó Fehérorosz.-Ukrajna-Moldávia-EU Bizottságot, célországokként „darabolják”. Ezzel ügyesen elérték, hogy míg 2000-2004 között

²³ M. Z., „Polonais de Biélorussie, circulez, y'a rien à lire”, *Ring*, 2010.02.22., <http://www.surlering.com>

²⁴ „Partenariat oriental: la Biélorussie exclue d'une réunion en mai”, *RIA Novosti*, 2011.04.29.

²⁵ Sarah Struck, « Quelles suites du partenariat oriental vu de Varsovie ? », *Nouvelle Europe*, 2010.09.29. <http://www.nouvelle-europe.eu>

csupán egy jelentés készült Ukrajnáról, 2004-2007 között már öt. Ez azért érdekes, mert Moldáviáról és a Balkánról (*en bloc*), ahol EU-missziók zajlanak készült 3 illetve 5.

A Fehérorosz Bizottság már nem volt ennyire sikeres, hiába volt ott is erős a lengyel lobb (Marek Siwiec): 2004 óta egyetlen jelentés sem készült. A delegáció ugyanis nagyon jó kapcsolatot ápol az ONG-kkel és az ellenzéki erővel, éppen ezért magára vonta a hivatalos kormányzat neheztelését. Ráadásul az ellenzékkel készített uniós-lengyel interjúk eredménye az lett, hogy számos személyt közülük bebörtönöztek.

Az EU-Ukrajna Bizottság állásfoglalásai lényegében egy az egyben a lengyel kormány céljait tükrözték. 2005-ben nyílt állásfoglalásra akarták rávenni az EU-t az ukrán-bővítés ügyben. 2007-ben Ukrajnát a Nabuccoba akarta a delegáció bevonni, a PEV-et erősítendő az EU-Ukrajna akcióterv keretében.

Az ukrán kapcsolatok a francia elnökség alatt erősödtek aztán fel az EU-Ukrajna fórum kapcsán. A lengyelek két fontosabb alapítványt hoztak létre ennek kapcsán, az *Amicus Europae* Alapítványt (Kwasniewski) és az *Arseniy Yatseniuk 'Open-Ukraine'*-t.

Ezzel még intenzívebb kampányt kezdtek azért, hogy Ukrajnát kvázi EU-tagállam-jelöltként kezeljék, olyan államként, mely a 6. cikk alapján bármikor kérheti felvételét az EU-ba. Azóta pedig az EU új energetika-politikáját meglovalgolvva törekszenek az ukránokat, mint az

egyik legfontosabb gáz-tranzitországot közelíteni az EU-csatlakozás felé.

Kijev továbbá amellet is lobbizott - és ezt legelőször talán a svéd elnökség idején fogalmazták meg²⁶ - hogy szívesen vennék, ha az EU elnökségek amellet is lobbiznának, hogy az EU a Keleti Partnerséget nevezze át Kelet-európai Partnerségnek. Mert előbbi azt sugallja, hogy Ukrajnát az EU lényegében Kínával veszi egy kalap alá.

Ukrajnának fontos lenne, hogy európai identitása hangsúlyt kapjon. Ez lényegében egy olyasféle szemantikai háború, mint Macedónia nemzetközi megnevezése, azzal a különbséggel, hogy az ukrán törekvés nem sért közvetlen érdekeket.

Az európai diplomácia átgondolhatná, hogy e kérdésben az ukránok mellé állva miben profitálhatna, illetve milyen pluszt tudna elérni, valamint az oroszok ezt hogyan fogadnák.

Oroszország és a Keleti Partnerség : jó orosz kapcsolatok = gyenge KP?

Oroszország aligha véletlenül érzi úgy, hogy a Keleti Partnerség intézményének létrehozásával a poszthidegháborús korszakra kialakított *cordon sanitaire*-jébe készül az EU behatolni, azaz ezen amerikai törekvések mellé zárkózik fel.

Aki ismeri az orosz történelmet tudja, hogy az oroszok 3 irányban folyamatosan pufferzónákat akarnak kialakítani, ez az orosz stratégiai gondolkodás része. Jelenleg pont ez a zóna az, amire az oroszok a legérzékenyebben reagálnak.²⁷

²⁶ A kijevi Razumkov Gazdasági és Kutatóközpont a svéd fejlesztési ügynökséggel rendezett például egy konferenciát 2009. április 8-án a következő címmel : *A svéd modell Ukrajna számára*. Konstantin Elisseef ukrán külügyminiszter a svéd kapcsolat fontosságára helyezte a hangsúlyt, főleg Svédország gazdasági segítségére számításának (az ukránai gázszállítás modernizációját illetően is). Kijev célja, hogy a svéd elnökség alatt fontos lépések történjenek az Ukrajna és az EU közötti partnerség tekintetében, egy szabadkereskedelmi zóna létrehozásával. A 2010-es ukrán politikai fordulatig az ukrán EU-csatlakozás volt a kitűzött cél. Forrás : Céline Bayou „Ukraine : Les espoirs suscités par la présidence suédoise de l'UE“, *RSE*, 2009.04.10. <http://www.regard-est.com/>

²⁷ Az AWEU Védelmi Bizottságának nem hivatalos állásfoglalása a grúz háború előtt is számolt azzal, hogy ha ebben a térségben folytatódna az orosz-ellenes lépések, akkor az oroszok katonai beavatkozása borítékolható. Mindez az dél-oszétiai, abkháziai eseményekkel be is igazolódott, azóta pedig az oroszok utaltak arra, hogy Ukrajna hasonlóan érzékeny terület a számukra. Forrás: A szerző interjúja, 2008. március 10.

A Keleti Partnerség államait tehát szintén egy új *cordon sanitaire*-ként értékelhetők, azaz orosz szemszögből egy tampon-zóna intézményesítése jött létre két versengő hatalom között. Az oroszok egyrészt nem felejtették el, hogy 2004-2007 között Lengyelország nyíltan segítette a narancsos forradalmat Ukrajnában, valamint Shakasvili Grúziáját és vétőzta az EU-Oroszország együttműködési megállapodások újratárgyalását.

2008 óta pedig folyamatos-rendszeres a KP-t érintő orosz bírálatok sora, mert az oroszok az EU-ban minden lengyel kezdeményezést negatívan szemlélnék, így a KP-t is. A lengyelek a *kelet-„európai” szomszédok* retorikát használják, szemben az „Európa déli szomszédai” fordulattal (Mediterrán Unió), mely azt sugallja, hogy előbbiek számára nyitva az EU csatlakozás lehetősége. Lengyelország a bővítésért küzd és ez nemcsak az oroszok, de Berlin rosszállásával is találkozók.

Oroszország preventív intézkedésekkel igyekszik válaszolni a Keleti Partnerség által támasztott kihívásokra, melyből az oroszokat egyszerűen „kifelejtették.” Az első válaszlépés Japánnal való szorosabb szövetség volt a nukleáris energiát érintő csúcstechnológia (Hitachi, Toshiba, bár ezek mögött az amerikai Westinghouse áll) területén, még 2009 májusában.²⁸

2010. március 5-én a határokon átnyúló együttműködés fejlesztéséről írtak alá Finnországgal, Lettországgal, Litvániával és Lengyelországgal egy határozatot. Erre Oroszország 105 millió eurót szán 3 évre elosztva. A megállapodás 4 programjának finanszírozása az EBRD-n keresztül történne.²⁹

Ezek az együttműködések igyekeznek „elterelni” a figyelmet a nem EU-tag

országok felé megnyilvánuló uniós érdeklődésről, melyet az oroszok saját érdekszférájukba való behatolásaként fognak fel.

2011-ben, a cikk megírásakor feltettük a kérdést, valósak-e az orosz félelmek: Mennyire hatékony a Keleti Partnerség? Mennyire tekinthető a Keleti Partnerség mindenkori helyzete az oroszokkal való kapcsolattal „fordítottan arányos” tényezőnek?

Két év távlatából elmondhatjuk, a törekény Mediterrán Unióval szemben a KP némileg erősebb felépítményűnek tűnik. Témáját folyamatosan napirenden tartják, utalhatunk itt az EU Tanácsának 2010-es nyilatkozatára, a magyar uniós elnökségre, és a lengyel EU-elnökség egyik fő prioritására.

Ugyanakkor a tényleges *output* igencsak szerény eredményeket mutathat fel, még akkor is, ha az EU hagyományos technikai-pénzügyi *soft power* eszközeiről köztudottak, hogy kevésbé látványosak.

Az már most látszik, hogy egységes geopolitikai területkezelésről nem beszélhetünk, azaz „KP fedőnév alatt” lényegében egyes országokkal külön-külön zajló, esetről esetre haladó megállapodásokról, projektekről van szó. Ráadásul az EU az oroszok megnyugtatása okán lehetővé tette ezen projektekbe harmadik országok csatlakozását is. (Tudomásunk szerint e projekteket még nem konkretizálták 2011-ben).

Sikerként könyvelhető el ugyanakkor az ukrán-belorusz határ infrastrukturális fejlesztése, vagy a környezeti és kulturális programok. Problémás pontként pedig leginkább az ukrán és moldáv progresszív vízumkönnyítéseket lehetne kiemelni, politikai vonzatuk (esetleges bővítés kérdése) miatt. Maguk a partnerállamok

²⁸ Marie Campain, „Le Partenariat oriental: une intrusion européenne dans l'étranger proche?”, *RSE*, 2010.12.17., <http://www.regard-est.com/>

²⁹ Céline Bayou, „Russie : Coopération transfrontalière avec les pays de l'UE”, *RSE*, 2010.03.05., <http://www.regard-est.com>

több pénzt és egyénibb értékelést, kapcsolatokat követelnek.

A KP sikerének kulcsa mégiscsak az oroszokkal való kapcsolatok javulásán múlik - és ebben a kelet-európai államok, így Magyarország keleti kapcsolat-rendszere, közvetítő képessége adott esetben felértékelődhet. Ehhez Brüsszelnek és Moszkvának feltétlen újra kell tárgyalnia az együttműködési és partneri megállapodást, belefoglalva a gazdasági és kereskedelmi árucseré szabályozását is.

Itt is az EU-nak kéne elsősorban lépnie és egységes politikát elfogadnia, hiszen nehéz úgy külkapcsolatokat fejleszteni és hosszú távú KP-stratégiát kidolgozni, hogy egyes EU-államok (lengyelek) bővítési ambíciókkal szemlélik a térséget, míg mások (pl. németek, franciák) ezt ellenzik. Amíg nincs egyetértés, az oroszok kiélvezik a *divide et impera* elv minden előnyét.

Jelenleg a politikai helyzet az oroszoknak kedvező. A hozzájuk való közeledést az elmúlt időkből a leginkább kétségtelenül az ukrán „restauráció“ segítette elő: 2010 februárjában az orosz-barát Viktor Janukovics lett az elnök, aki sietve megújította az orosz flotta bérleti szerződését a Krím félszigeten, miközben lényegében Brüsszel felé is „barátságos arcot“ próbál mutatni - már amennyire ezt a körülmények (Timosenkó per, stb.) lehetővé teszik.

Tusk óta pedig a lengyelekkel való közeledés is érezhető. Moldáviában ugyan 2009-ben nem az oroszbarát kommunisták győztek, az Európa-párti koalíció - ezen elemzés megírásáig - nem tudott államelnököt választani. 2011-re előrehozott választásokat prognosztizáltak, melyekre azonban mindmáig nem került sor. A 2011 június 5-ei helyhatósági választások nem eredményezték a

patthelyzetről való elmozdulást.³⁰ Az oroszok elégedetten dörzsölgetik a kezüket annak kapcsán, hogy a KP folyamatos nehézségekkel küzd a fehér-orosz kérdés tekintetében is.

Összességében tehát Oroszország ázsiója a térségben növekedett, a politikai sikereket inkább az oroszok aratták le, az EU korlátozott pénzügyi gazdasági sikerei (értsd : kiadásai, ráfordításai) ellenére.

Ez a helyzet pedig az oroszoknak túl kedvező (olcsó) ahhoz, hogy meg akarják változtatni és a retorikán túl konkrétan is fellépjenek a Keleti Partnerséggel szemben.

³⁰ Rácz András, „Elmozdulás a patthelyzetből? A moldovai helyhatósági választások értékelése“, *MKI Gyorselemzés* 2011/10., <http://www.kulugyiintezet.hu/pub/displ.asp?id=HMTSIW>

Konklúzió

A Keleti Partnerség a mediterrán uniós tervek ellensúlyozására jött létre, a (cseh), svéd majd a lengyel elnökség pedig még évekig a politikai napirenden tarthatta. Magyarországnak elvileg érdeke lenne támogatni. Ugyanakkor a terv túlzott ambíciókat fogalmaz meg és kérdéses, hogy hátrányát (ellentétet szül a MU-t preferáló partnerekkel) várható előnyei kompenzálják-e majd.

Amíg az EU nem egységes a térség jövőjét illetően, az oroszoknak sem igen van félnivalójuk. A KP sikerének kulcsa az orosz kapcsolatokban beálló enyhülés, melyhez most kedvezőek a körülmények.

További probléma még, hogy számos átfedés adódik a Keleti Partnerség, a Mediterrán Unió és a Fekete-tengeri Együttműködés és egyéb, régebb óta létező fórumok között, melyek így egymást gyengítik, bürokráciájuk lényegében felesleges pénzkidobás és az eredményességük is csekély.

Nem véletlen, hogy mindegyik forma mögött egy vagy több konkrét, egymással céljaiban rivalizáló állam áll, így a sok „gittegylet” esetleges egyesítése pedig politikai okokból jelent nehézséget. A PEV, KP, MU, FTE egyszerűsödéséből nemcsak az Európai Uniónak, de Magyarországnak is közvetlen haszna származhatna: több forrás jutna a Duna-stratégiára és a balkáni bővítés irányába.

Kelet felé hasznosabb lenne egy olyan együttműködési formát támogatni, melynek Oroszország is tagja. (Végre bizonyíthatnánk, hogy deklarált új oroszpolitikánkat mennyire vesszük komolyan).

Célszerű lenne a KP-t és az FTE-t összevonni, esetleg Fehéroroszország kihagyásával, mert ez az ország megzavarhatja a multilaterális egyeztetéseket

működését és lényegében „más kategóriának” tekinthető. E változtatásokat úgy lenne célszerű végrehajtani, hogy se a „lengyel primátus”, se a román-bolgár-görög trió érdekei ne sérüljenek.

Mindez nem lesz túl egyszerű, még ha Románia (FTE elnök volt 2011 júliusig) minden olyan kezdeményezésnek örülhet jelenlegi gazdasági helyzetében, melyben pénzt spórolhat.³¹ Egy ügyes személyügyi politika (elnök/titkár stb.) segíthetne még a dosszié előrelendítésében.

Az esetleges déli gázvezeték-összevonási tervek, úgymint a *Trans-Adriatic Pipeline* (TAP), a török-görög-olasz *Turkey-Greece-Italy Interconnector* (ITGI) és az azeri-grúz-román *Azerbaijan-Georgia-Romania Interconnector* (AGRI), adott esetben alkupozíciók tárgyaivá válhatnak az „összehangló, vagy összevonási” tervekben.

A szerző véleménye, megállapításai nem feltétlenül esnek egybe az Europa Varietas Intézet véleményével.

A szerzőről :

Türke András István biztonságpolitikai elemző, a Sorbonne doktora és a Centre d'Histoire Sciences Po Paris kutatója, az EUISS, az AWEU Védelmi Bizottsága (-2011), az IRSEM, az SVKI és az MKI külső munkatársa.

turkeandras(kukac)gmail(pont)com

Képek forrása :

Az Európai Unió, a Keleti Partnerség államai és az Oroszország, p.2.

<http://www.regard-est.com/img/paor.jpg>

³¹ „Traian Basescu: Nous nous proposons que 2011 soit, en matière de politique étrangère, l'année des Roumains (synthèse)“, *Franciaország Romániai Nagykövetsége honlapja*, <http://paris.mae.ro/fr/romania-news/271>, (Letöltés dátuma : 2011.01.20.)

AZ EDDIG MEGJELENT EuVI ELEMZÉSEK LISTÁJA :

<http://www.europavarietas.org>

Schlenker Ádám

Elitelméletek Kelet-Közép-Európában és Magyarországon

Az 1989-es rendszerváltás után

2011.10.21 EuVI Elemzések III./3

Türke András István

Szerbia az EU-integráció útján : tények a „kincstári optimizmus” mögött

Hogyan célszerű kezelnie a szerb kérdést a magyar uniós elnökségnek?

2011.01.27. - EuVI Elemzések III./2

Türke András István

Erős elnökséggel az erős Európáért (?)

2011.01.06. - EuVI Elemzések III./1

Türke András István (szerk.)

A szlovén elnökségtől a lengyel elnökségig

Szerzők : Bródy Anikó; Horbulák Zsolt; Kinga Torbicka; Dr. Türke András István

Ph.D; Dr. Hosszú Hortenzia Ph.D; dr. Pusztai Dávid; Velich Katalin

2010.09.22. - EuVI Elemzések II./8

Türke András István

Lengyel külpolitika az elnökválasztás után

(Több mint stílusváltás?)

2010.07.21. - EuVI Elemzések II./7

Türke András István

Az új magyar külpolitika várható irányvonalai

Hungary is facing a value-oriented change

2010.05.27. - EuVI Elemzések II./6

Türke András István

Kína világpolitikai törekvései

2010.05.10. - EuVI Elemzések II./5

Türke András István

A Dakar Rally biztonsági kockázatai Afrikában

2010.04.25. - EuVI Elemzések II./4

Marton Péter - Türke András István

Nemzetközi szélsőséges politikai tendenciák

(Iszlám fundamentalizmus, szélsőséges mozgalmak Európában, Ázsiában, Dél-Amerikában)

2010.04.14. - EuVI Elemzések II./3

Türke András István

La restructuration de l'industrie militaire en Hongrie (1988-2010)

(A magyar védelmi ipar átstrukturálódása az EU közös védelmi iparának kialakulása tükrében)

2010.02.18. - EuVI Elemzések II./2

Türke András István

A szlovák államnyelv-törvény legújabb módosításai

Avagy hogyan tovább Knut Vollebaek főképviselő úr

2010.01.18. - EuVI Elemzések II./1

Türke András István

Franciaország és az EU bevándorlási problémái

Az immigráció probléma vagy gazdasági szükségszerűség?

2009.06.25. - - EuVI Elemzések I./4

Türke András István

Kudarcra ítélt-e a Nabucco-projekt?

Az EU energiapolitikai lehetőségeiről világpolitikai perspektívában

2009.04.29. - EuVI Elemzések I./3

Türke András István

Franciaország reintegrációja a NATO katonai struktúrájba

« Ment is, meg nem is, köszönt is meg nem is, vitt ajándékot meg nem is »

2009.04.03. - EuVI Elemzések I./2

Türke András István

« Eco(il)logique » : a környezetvédelem, mint a válság megoldásának csodafegyvere (?)

Milyen valódi lépéseket kéne megtenni az EU-nak a válság kezelésére ?

2009.03.06. - EuVI Elemzések I./1

EUROPA VARIETAS INTÉZET

<http://www.europavarietas.org>

EuVI ELEMZÉSEK | ISSN : 2061-9812 | **Kiadó** : Europa Varietas Alapítvány – 1135 Budapest,
Szent László út 15. 5. em. 8. | **Felelős szerkesztő** : Türke András István Ph.D | © 2009–2011

Megrendelés : [info\(kukac\)europavarietas\(pont\)org](mailto:info(kukac)europavarietas(pont)org)

© Minden jog fenntartva. Tilos a jelen kiadvány egészének vagy egyes részeinek, valamint formai elemeinek és illusztrációinak felhasználása, a kiadó előzetes engedélye nélkül.